

Mottagare
Regionstyrelsen

Uppdrag. Äskande Gotlands Konstmuseum

Förslag till beslut i regionfullmäktige

- Regionfullmäktige beslutar att ingå proprieborgen, upp till ett totalt högsta belopp om sextiofyra miljoner (64 000 000) svenska kronor för en tidsperiod om högst fyrtio (40) år för Föreningen Gotlands Fornvänners låneförpliktelser för renovering av Konstmuseet i Visby (Skolan 1).

Förslag till beslut i regionstyrelsen

Under förutsättning att regionfullmäktige beslutar i enlighet med regionstyrelsens förslag ovan beslutar regionstyrelsen enligt följande:

- Regiondirektören får i uppdrag att ta fram förslag till avtal om borgensåtagande mellan Region Gotland och Föreningen Gotlands Fornvännar.
- Regiondirektören får i uppdrag att inför budgetprocessen för budget 2027 ta fram en beskrivning av Föreningen Gotlands Fornvänners finansierings- och projekteringsplan för Konstmuseet och tydliggöra äskanden.

Sammanfattning

Regiondirektören har fått i uppdrag att till budgetavstämningen återkomma kring det äskande gällande stöd för teknisk drift av Konstmuseet samt utveckling av konstmuseiverksamheten som inkom 2025-04-09. Beredningen redovisas i bifogad rapport Äskande Konstmuseet.

Äskandet från Föreningen Gotlands Fornvännar/Gotland Museum avser:

- Garanti för kommunal borgen för upptagna lån gällande om- och tillbyggnad av Konstmuseet (Skolan 1, Visby), samt att överlåtelseförbudet som finns i gåvobrevet upphävs.
- Ökat årligt driftsbidrag gällande teknisk drift av Konstmuseet (Skolan 1, Visby) om 5,6 Mkr och 0,8 mnkr för verksamhetsutveckling.

För att borgensåtagandet ska accepteras, behöver låntagarens ekonomiska förutsättningar bedömas och en marknadsmässig borgensavgift tas ut. En strykning av överlåtelseklausulen innebär ökad ekonomisk risk, ett komplicerat ansvarsförhållande och risk för framtida försäljning av fastigheten.

Regionstyrelseförvaltningens bedömning är att borgensåtagandet kan beviljas

men att gåvobrevet bör kvarstå utan ändringar. Hade Region Gotlands ekonomiska läge bedömts ha ett bättre läge hade förvaltningen föreslagit en ökning av årligt driftsstöd om 2,9 mnkr till 2026 för att möjliggöra byggstart. Det hade då fördelats till Kultursamverkansmodellen och Gotlands Fornvänner. Men med hänsyn till Region Gotlands ekonomiska läge, är regionstyrelseförvaltningens nuvarande bedömning att äskandet gällande driftsstöd hänskjuts och hanteras i budgetprocessen inför 2027. Därmed föreslås regiondirektören få i uppdrag att ta fram en beskrivning av Föreningen Gotlands Fornvänners finansierings- och projekteringsplan för Konstmuseet och tydliggöra äskanden. Då ges även möjlighet till Gotlands Museums att fortsätta arbete med ökad extern finansiering, utredning av möjligheter att anpassa byggprojektets omfattning eller ett stegvis genomförande. I uppdraget skall Föreningen Gotlands Fornvänner redovisa hur finansieringen av byggnation och drift utvecklats, vilka konsekvenser detta får samt eventuellt äskande av medel.

Ärendebeskrivning

Äskande gällande stöd för teknisk drift av Konstmuseet samt utveckling av Konstmuseiverksamheten inkom 2025-04-09, ärende RS 2025/1057 och lyftes till budgetberedningen i juni. Regiondirektören fick då i uppdrag att bereda äskandet från Föreningen Gotlands Fornvänner, hädanefter kallat Gotlands Museum, och återkomma till budgetavstämningen hösten 2025. Beredningen beskrivs i en rapport, Äskande Konstmuseet (bifogas).

Äskandet från Föreningen Gotlands Fornvänner/Gotlands Museum avser:

- Garanti för kommunal borgen för upptagna lån gällande om- och tillbyggnad av Konstmuseet (Skolan 1, Visby), samt att överlåtelseförbudet som finns i gåvobrevet upphävs.
- Årligt driftsbidrag, gällande teknisk drift av Konstmuseet (Skolan 1, Visby) om 5,6 Mkr, vilket motsvarar ökade kostnader för amortering, ränta, drift och periodiskt underhåll, samt värdeminskningsavdrag under amorteringstiden.
- Årligt ökat driftsbidrag gällande verksamhetsutveckling om 800 tkr, för ökade pedagogiska resurser, ökat öppethållande, resurskrävande utställningar mm.

Borgensåtagande

Gotlands Museum har ansökt om den vanligaste formen av borgen (proprieborgen). Det innebär att borgensmannen – Region Gotland – åtar sig att betala skulden som om den vore sin egen. Detta innebär att långivaren kan kräva betalning direkt från Region Gotland utan att först behöva vända sig till Gotlands Museum. För att borgensåtagandet ska accepteras, behöver låntagarens ekonomiska förutsättningar bedömas och en marknadsmässig borgensavgift tas ut. Om borgensåtagandet beviljas krävs också resurser till juridiskt stöd för avtalsskrivning.

Knutet till borgensåtagandet är förändringen av gåvobrevet. Det är juridiskt möjligt att ändra i gåvobrevet, men det kräver en ekonomisk avvägning. En

strykning av överlåtelseklausulen innebär ökad ekonomisk risk, ett komplicerat ansvarsförhållande och risk för framtida försäljning av fastigheten.

Ökat årligt driftstöd

Totalt äskas 6,4 mnkr utöver de 2,9 mnkr som Region Gotland fördelar i stöd för Konstmuseets verksamhet. I detta finns marginal för beräknade kostnadsökningar sedan projektering gjordes.

En ökad övrig finansiering skulle kunna sänka lånebehovet. I dialogen med Gotlands Museum kring möjligheter till ytterligare extern finansiering, har behovet av att få en säkerställd grundfinansiering från Region Gotland påtalats. Med kommunal borgen och ett säkerställt ökat driftstöd, skapas en stabilitet som ger bättre förutsättningar inför kontakt med andra finansiärer. En ökning av extern finansiering minskar lånebehovet, vilket sänker driftskostnaderna och bidrar till långsiktig ekonomisk hållbarhet.

Möjligheter att anpassa byggprojektets omfattning eller att genomföra projektet stegvis har heller inte utretts.

Gotlands Museum ingår i kultursamverkansmodellen där ungefär hälften av finansieringen är statlig. När den regionala finansieringen ökar i modellen, finns möjligheten att den statliga också stiger. Kulturrådet beslutar om statligt stöd i januari 2026 för budgetår 2026.

Den senaste skatteprognosen från augusti 2025 visar lägre skatteintäkter åren 2026–2028 än vad som tidigare prognostiserats. Lågkonjunkturen är fortfarande kännbar och återhämtningen i svensk ekonomi tar längre tid än vad man tidigare beräknat. Det betyder att Region Gotlands behov av att minska kostnaderna är större och att stor försiktighet behöver råda för nya åtaganden med högre kostnader. Det finns inte utrymme att öka kostnaderna inom en verksamhet utan att samtidigt minska kostnaderna i någon annan verksamhet.

Med hänsyn till detta, övriga ekonomiska behov för planerad utveckling inom kulturområdet samt de risker som redovisats kring borgensåtagandet, har regionstyrelseförvaltningen berett ärendet i två scenarier: Ökat driftstöd enligt äskande 6,4 mnkr och ökat driftstöd 2,9 mnkr. Båda scenarierna beskrivs utförligt i bifogad rapport.

Bedömning

Bedömningen är att en renovering av Konstmuseets byggnad går i linje med en rad av Region Gotlands mål. I Kulturplan 2025-2028 är det en uttalad del av mål 2 och insatsen är beskriven i den politiskt beslutade handlingsplanen. Förutom detta stärks också bild- och formområdet och fler barn, unga och unga vuxna ges möjlighet att delta i och skapa kultur. Konstmuseets utveckling ses också stärka destinationsutveckling och Gotlands attraktivitet genom att bli ett besöksmål och mötesplats som stärker Gotlands profil i balans mellan autenticitet och innovation. Den föreslagna byggnationen motsvarar kraven i innerstaden och bidrar till Världsarvets utveckling.

Regionstyrelseförvaltningens bedömning är att Föreningen Gotlands Fornvänner/Gotland Museum är en betrodd aktör med god kompetens för att kunna hantera både ekonomi och ett byggprojekt. Kommunal borgen bedöms därmed kunna beviljas. En marknadsmässig borgensavgift krävs, vilken avgörs med hjälp av extern part och bedöms bli minst 0,6 % av lånebeloppet. Bedömningen är att överlåtelseklausulen bör stå kvar som säkerhet för borgensåtagandet. Ett avtal behöver upprättas som reglerar borgensåtagandet.

Med hänsyn till de risker som redovisats i Rapport Äskande Konstmuseum, är regionstyrelseförvaltningens bedömning att en ökning av årligt driftstöd om 2,9 mnkr ska beviljas från och med 2026. Därmed ges möjlighet till Gotlands Museums fortsatta arbete med ökad extern finansiering, utredning av möjligheter att anpassa byggprojektets omfattning eller ett stegvis genomförande.

Regionstyrelseförvaltningen föreslår därför:

- Att kommunal borgen upp till 64 mnkr beviljas.
- Att överlåtelseklausulen kvarstår som garanti för borgensåtagandet.
- Att årligt driftstöd till Konstmuseet utökas med 2,9 mnkr inom kultursamverkansmodellen från och med 2026.

Ärendet föreslås återkomma till mål & budgetprocessen inför 2027, då Föreningen Gotlands Fornvänner ska redovisa hur finansieringen av byggnation och drift utvecklats, vilka konsekvenser detta får samt eventuellt äskande av ytterligare medel.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

1. Rättslig grund/ rättsligt perspektiv

Bedömningen är att förslaget till beslut går i linje med Kommunallagen, statsstödsregler och Lagen om offentlig upphandling (LOU).

Bedömningen är att borgensåtagandet är lämpligt, ändamålsenligt och skäligt eftersom insatser på kulturområdet ryms inom den allmänna kompetensen och Konstmuseet kan sägas ha ett allmänt intresse. Proportionalitetsprincipen har också beaktats. Principen innebär att insatsen till sin omfattning ska stå i rimligt förhållande till det intresse och nytta som kommunen och dess medlemmar har av åtgärden. Därmed går förslaget i linje med Kommunallagen.

Om en region ska gå i borgen för ett lån för en förenings fastighetsutveckling, krävs en bedömning av flera aspekter. Det handlar i första steget om ifall verksamheten till största delen är finansierad av offentliga medel, om verksamheten står under kontroll av regionen och om styrelsen i föreningen är politiskt tillsatt med mer än halva antalet ledamöter. Utöver detta behöver det säkerställas att regionen inte påverkar byggprojektet, att föreningen tar en ekonomisk risk och att driftstödet inte regleras så att entreprenaden i sin helhet

kan anses finansierad av regionen. Det måste också säkerställas att borgensåtagandet inte kan ses som ett dolt stöd och därmed bryter mot statsstödsreglerna.

Förslaget innebär att verksamheten till största delen är finansierad av andra medel än offentliga. Regionen kommer inte att kontrollera eller styra beslut kring upphandling, projektering eller bygginsats, då detta drivs och leds av Föreningen Gotlands Fornvänner/Gotland Museum utan inblandning av Region Gotland. Enligt beräkningarna regleras inte driftstödet så att entreprenaden i sin helhet kan anses finansierad av regionen och det framgår att Föreningen Gotlands Fornvänner tar en ekonomisk risk. Genom en marknadsmässig borgensavgift säkerställs att förslaget inte ses som ett dolt stöd. Förslaget går därmed i linje med statsstödsreglerna och LOU.

Genom att överlåtelseklausulen i gåvobrevet kvarstår, ges Regionens säkerhet för borgensförbindelsen. Denna kan ytterligare stärkas i ett borgensavtal där fastigheten Skolan 1 ställs som säkerhet för lånet.

Detta förslag bedöms ha mycket låg risk för överprövning av avtalens giltighet, talan om skadestånd och ansökan om upphandlingsskadeavgift.

2. Ekonomiskt perspektiv

Bedömningen är att förslaget tar hänsyn till kravet på god ekonomisk hushållning och Region Gotlands ekonomiska situation.

Ett borgensåtagande innebär en viss ekonomisk risk för Region Gotland. Bedömningen är att Föreningen Gotlands Fornvänner är en betrodd, stabil och kompetent aktör och att risken därför är rimlig.

Genom att föreslå en ökning av driftstöd om 2,9 mnkr, är bedömningen att den ekonomiska belastningen för Region Gotland minskar jämfört med den föreslagna nivån i åskandet.

För att säkerställa att Föreningen Gotlands Fornvänner har en hållbar affärsplan och tillräcklig ekonomisk kapacitet att hantera lånet, är förslaget att regiondirektören ges i uppdrag att återkomma i ärendet till budgetberedningen inför 2027. Då ska Föreningen Gotlands Fornvänner redovisa hur finansieringen av byggnation och drift utvecklats, vilka konsekvenser detta får samt eventuellt åskande av ytterligare medel.

3. Barnperspektiv

Bedömningen är att förslaget skapar möjligheter till viss utökad barnverksamhet inom Konstmuseet. Barns rätt till skapande och delaktighet i kulturlivet regleras av Lagen om barnkonventionen. Konstmuseets nya lokaler kommer att ge bättre förutsättningar för barnpedagogisk verksamhet. Dock innebär det föreslagna beloppet för årlig drift att det finns en risk för att verksamhetsutvecklingen enligt plan påverkas. Exempelvis kan det innebära att den planerade utökningen av befintlig halvtid för konstpedagog inte kan utökas till heltid. I den redovisning av konsekvenser som Föreningen Gotlands

Fornvänner föreslås redovisa till budgetavstämningen får detta i så fall beskrivas.

4. Jämställdhetsperspektiv

Ej tillämpligt.

5. Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

Bedömningen är att förslaget tar hänsyn till det geografiska perspektivet genom att också ge utrymme för fortsatt kulturell utveckling även på landsbygderna. Den befintliga verksamhet som har bedrivits utanför konstmuseets väggar har varit innovativ och uppskattad. I det av Gotlands Museum bifogade dokumentet om verksamhetsutveckling framgår att denna del av verksamheten planeras fortsätta.

6. Klimat och miljöperspektiv

En renovering av Konstmuseet/Skolan 1 förväntas skapa bättre förutsättningar för miljövänlig drift och därmed bidra till att miljö- och klimatmål nås.

Beslutsunderlag

Äskande gällande stöd för teknisk drift av Konstmuseet samt utveckling av Konstmuseiverksamheten, daterad 2025-04-09, inklusive samtliga handlingar.
Rapport Äskande Konstmuseets ombyggnation och verksamhetsutveckling, 2025-09-25.
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-09-12

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Angelica Andersson Fihn
Avdelningschef kultur och fritid

Skickas till

Föreningen Gotlands Fornvänner/Gotlands Museum